

УДК 005.33

А.І. Писанко, аспірант

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ У СУЧАСНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті були розглянуті теоретичні аспекти адаптивного управління підприємством. Досліджено поняття адаптація та адаптивного управління і визначено його основні характеристики.

Ключові слова: адаптація, адаптивне управління, підприємство.

A.Pysanko

ADAPTIVE ENTERPRISE MANAGEMENT IN THE MODERN ENVIRONMENT

The article discussed the theoretical aspects of adaptive management. The concept of adaptation and adaptive management and defined its core characteristics.

Keywords: adaptation, adaptive management, enterprise.

А.И.Писанко

АДАПТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ПРЕДПРИЯТИЕМ В СОВРЕМЕННОЙ СРЕДЕ

В статье были рассмотрены теоретические аспекты адаптивного управления предприятием. Исследованы понятия адаптация и адаптивного управления и определены его основные характеристики.

Ключевые слова: адаптация, адаптивное управление, предприятие.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Середовище, в якому функціонують підприємства України, характеризуються великим ступенем невизначеності, внаслідок чого у своїй діяльності постійно стикаються з неочікуваним впливом зовнішнього середовища. В даний час соціально-економічні процеси в Україні характеризуються високим динамізмом, великою різноманітністю і нестабільністю, що

опосередковує необхідність адаптації економічних суб'єктів до мінливих умов. Зміни в технології і суспільного життя відбуваються наростаючими темпами і сьогодні торкаються життя практично кожної людини.

Адаптація до швидких змін потребує рішучих змін та трансформації системи цілей і системи умінь, навичок щодо досягнення поставлених цілей. Успіх підприємства на ринку значною мірою залежить від того, як підприємство навчиться адаптуватися до впливів оточуючого соціально-економічного середовища. Одне з основних завдань науки у сфері адаптації на теперішній час - допомогти управлінцям й насамперед дати чітке пояснення самої адаптації та її складових, що дасть змогу більш результативно проводити адаптацію на підприємстві. Отже, на перший план виходять відповідні проблеми визначення адаптаційних властивостей суб'єктами всіх адміністративних та господарських рівнях.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблеми адаптації та адаптивного управління підприємством висвітлені такими дослідниками, як Білошкурська Н.В. [1], Донець Л.І. [3], Крисько Ж. [5], Швиндина А.А. [9] та Ячменьова В.М. [13] приділяють увагу різним аспектам адаптації як складного процесу пристосування господарюючих суб'єктів до змінних умов. М. Хаммер, Дж. Чамп, Т.В. [8] Бойделл [2], пропонували свої методики вибору і реалізації дій в умовах мінливої ринкової середовища, що сприяють підвищення життєздатності організації. Проте, незважаючи на значну кількість робіт, які присвячуються адаптивному управлінню, ще багато теоретичних та практичних питань потребують подальшого розгляду.

Отже, **цілями статті** є визначення змісту поняття адаптація та адаптивне управління, а також визначення ключових характеристик, які властиві адаптивному управлінню підприємством у сучасному середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасні підприємства, є складними організаційними, технологічними та фінансовими системами, що працюють в умовах динамічного ринку і невизначених обставин. Вони, як правило, неоднорідні і є дуже

динамічними, за участю складної взаємодії багатьох людей, ресурсів, сервісів і пристроїв. Щоб ця система працювала органічно і оперативно, реагувала на потреби ринку, необхідна постійна адаптація структури під вимоги навколишнього середовища та внутрішні умови.

Поняття адаптації - досить широке, і діалектично пов'язано з багатьма соціально-економічними сферами і, саме тому, поняття адаптація має досить широке значення. Наприклад, у економічному енциклопедичному словнику адаптація розглядається як пристосування економічної системи та її окремих суб'єктів, працівників до умов зовнішнього середовища, що змінюється, виробництва, праці, обміну, життєвих потреб населення [12, с. 15]. А Донець Л.І. визначає поняття адаптація, зважаючи на економічну безпеку, і зазначає, що адаптація є внесення змін у діяльність підприємства з метою забезпечити економічну безпеку [3, с. 152]. Слід розглянути трактування Крисько Ж., який зазначає, що адаптація – це здатність своєчасно проводити адекватні зміни для корекції діяльності підприємства у відповідності до вимог зовнішнього середовища [6, с. 38]. Також, адаптація розуміється як реалізація нових способів виробничо-фінансової діяльності підприємства в зовнішньому середовищі [10, с. 132].

Адаптивність являє собою оцінку здатності підприємства як соціально-економічної системи до адаптації, до змін зовнішнього середовища і результат процесу адаптивного розвитку. На основі аналізу взаємодії цих категорій виявлені наступні фактори адаптивного розвитку підприємства:

- Фактори цілей підприємства, які визначають спрямованість і якісну сторону адаптивного розвитку (цілі діяльності підприємства і цілі конкурентної стратегії);

- Фактори ресурсного забезпечення (трудові, інформаційні, інтелектуальні, матеріальні, фінансові);

- Фактори, обумовлені діяльністю персоналу (науково-дослідної, виробничої, управлінської, комунікаційної, підприємницької);

- Фактори рівня реалізації основних функцій менеджменту (планування, організації, мотивації і контролю);

- Фактори, що обмежують або підсилюють можливості адаптивного розвитку, а саме:

- фактор розвитку персоналу;
- фактор рівня організаційної культури;
- фактор гнучкості організаційної структури.

Використання факторів адаптивного розвитку підприємства створюють основу його потенціалу адаптивного розвитку, дозволяє оцінити якість управління і вносити в нього відповідні корективи.

Отже, зважаючи на представлені поняття адаптації можна зробити висновок, що адаптація - є як процес цілеспрямованої зміни параметрів, структури і властивостей будь-якого об'єкту у відповідь на зміни, що відбуваються як у зовнішньому середовищі діяльності об'єкта, так і у середині нього. Це визначення є досить універсальним і його можна використовувати підприємствам будь-якої галузі при виникненні змін у зовнішньому середовищі та у самому підприємстві, які впливають на його діяльність. У цьому визначення немає обмежень за можливостями підприємства, воно достатньо конкретне й відображає сутність поняття адаптація.

Поняття адаптивне управління також може бути визначено досить по-різному і це становить проблему для практиків, які мають досягти спільного розуміння з партнерами, зацікавленими сторонами, менеджерами, науковцями та особами, що приймають рішення.

Поняття адаптивне управління - це управління в системі з неповною апріорною інформацією про керований процесі, яке змінюється по мірі накопичення інформації і застосовується з метою поліпшення якості роботи системи [4, с. 107].

Адаптивне управління являє собою систематичний процес постійного вдосконалення політики і практики управління шляхом вивчення результатів оперативних програм. Його найбільш ефективні форми "активного" адаптивне управління, працюють програми управління, які призначені для експериментально порівняти вибрані політики або практики, за оцінкою альтернативних гіпотез про систему управляється.

Інше визначення адаптивного управління є – систематичний підхід до вивчення інформації свідомо від управління діями з метою підвищення якості подальшої політики управління або практики [1, с. 102].

Хоча визначення адаптивного управління варіюватися в

залежності від джерела, декілька ключових характеристик поняття є універсальними і основними:

- Вивчення інформації, зниження ключових невизначеностей.

Існує явне визнання невизначеності та прогалини в знаннях про реакції системи управління діями. Скорочення цих невизначеностей (тобто навчання) стає однією з цілей управління.

- Використовуючи те, що вивчили міняти політику і практику.

Міняти процес виробництва, зважаючи на отриману інформацію що те, (наприклад, закриття циклу). Дуже важливо мати ідею в проєктній стадії, адже політика і практика може змінюватися залежно від змін оточуючого середовища, а також інституційні механізми для підтримки цих змін.

- Фокус на поліпшення управління.

Адаптивне управління об'єднує світи науки і управління, забезпечення прикладної науки і спрямовані на ключові невизначеності і наукових досягнень передається менеджерам (тобто це де навчання додається)

- Це формальне, структуроване, систематичне.

Адаптивне управління є навмисний процес, а не просто реакційним. Тим не менш, гнучкість в підході важливо, адже сучасні підприємства мають справу з великою кількістю невизначеності.

Зважаючи на ці характеристики, можна зробити висновок, що основні цілі адаптивного управління полягають в пошуку найбільш ефективних варіантів прийняття і виконання рішення, спрямованих на функціонування і розвиток промислових підприємств в сучасному середовищі.

Висновки. Адаптивне управління включає в себе синтез наявних знань, вивчення альтернативних дій і рішень явного прогнози про їх результати. Управління діями і програмами моніторингу ретельно розроблені для створення надійного зворотного зв'язку і з'ясування причини, що лежать в основі результатів. Дії та завдання коректуються на основі цієї зворотного зв'язку і поліпшення розуміння. Крім того, рішення, дії та результати ретельно задокументовані і доведені до відома інших, так що знання, отримане через досвід передається. Також було встановлено, що основною задачею адаптації в умовах, що

змінюються, є формування гнучкої системи управління, здібної до самоорганізації і перебудови – це і є задачею синтезу системи управління виробничої системи. Вона повинна відповідати критерію оптимальності діяльності організаційної системи управління – характеризує мету, яку повинна досягти система управління по своїх визначальних показниках якості при заданих обмеженнях.

Адаптація стає для багатьох підприємств не лише способом виходу з кризового стану, а метою підвищення використання ресурсів, збереження та підсилення ринкових позицій. Таким чином, ми вважаємо, що тривалість життя підприємства пов'язана з його здатністю розвиватися і адаптуватися протягом тривалого періоду. Адже еволюція штучної системи обумовлена навмисне, свідоме і розумне рішення, продиктоване умовами сучасного конкурентного ринку.

1. Білошкурська Н.В. Моделі адаптивної поведінки та її роль у формуванні економічної безпеки підприємства ., // Економіка. – 2010. №12 (114), - с.101- 114.

2. Бойделл Т. Как улучшить управление организацией / Т. Бойделл. – М.: Ассиана, 2000. – 204 с.

3. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства : навчальний посібник / Л.І. Донець, Н.В. Вашенко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

4. Карпов Л.Е. Адаптивное управление по прецедентам, основанное на классификации состояний управляемых объектов /Л.Е. Карпов, В.Н. Юдин //Труды ИСП РАН. – 2007.

5. Крисько Ж. Адаптація підприємства до змін зовнішнього середовища через механізм реструктуризації [Електронний ресурс] / Ж. Крисько // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 2. – С. 38-42. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gev/2009_2/PROBLEMS/GEB_2009_No2J_Krisko-Turning_to_the_external_environment_company_38.pdf.

6. Семенова Д.О. Деякі аспекти процесів реструктуризації підприємств в умовах економіки перехідного періоду / Д.О. Семенова, О.С. Вовк // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 8(74). – С. 139-142.

7. Сидорова А. Управление на основе импульсов экономического развития: концептуальный подход / А. Сидорова, А. Анисимова // Економіст. – 2010. – № 1. – С. 30-33.

8. Хаммер М. Реинжиниринг корпорации: Манифест революции в бизнесе / М. Хаммер, Д. Чампи ; пер. с англ. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2007. – 287 с.

9. Швиндина А.А. Адаптация организационных структур управления к современным рыночным условиям / А.А. Швиндина // Вісник СумДУ. Серія Економіка. – 2008. – № 1. – С. 20-24. .

Економічні науки. Серія "Економіка та менеджмент": Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – Випуск 9 (34). Частина 2. – Луцьк, 2012.

10. Шершньова З.Є. Стратегічне управління : підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / З.Є. Шершньова. – К. : КНЕУ, 2004. – 399 с.

11. Щербань І.О. Форми, методи і структури антикризового управління посередницькими організаціями / І.О. Щербань // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 8(74). – С. 143-149.

12. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т.1 / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І. Юрій ; за ред. С.В. Мочерного. – Львів : Світ, 2005. – 616 с.

13. Ячменьова В.М. Сутність понять «адаптація» та «адаптивність» / В.М. Ячменьова, З.О. Османова // Вісник Національного університету «Львівська Політехніка». – 2010. – № 684. – С. 346-353.